

INSECTEN IN DE KIJKER DEEL 7

In dit nummer gaan we in op de orde van de vliesvleugeligen, deze omvat de wespen, mieren, bijen en hommels. Dus ook een uitgebreide en zeer diverse groep van insecten. Het aantal soorten voor ons land wordt geschat op ca. 9.000 soorten, het is hiermee ook de grootste orde binnen de insecten voor ons land. We gaan daarom slechts in op enkele meer bekende en herkenbare families. Over het aantal soorten in het Waasland bestaan weinig gegevens, de inventarisaties zijn zeer fragmentair voor deze orde.

De vliesvleugeligen worden gekenmerkt door twee vliezige vleugels. De achtervleugels zijn vaak met een soort haakjes bevestigd aan de voorvleugels. De vrouwtjes bezitten een legboor waarmee ze de eitjes afzetten. Bij een aantal families is deze geëvolueerd naar een angel waarmee ze kunnen steken. **De angel is niet alleen een verdedigingsmechanisme om mogelijke vijanden af te schrikken, maar deze wordt ook gebruikt om hun prooi te verlammen en is in deze dus ook een aanvalswapen.**

Wespen

Onze kleinste wespen, de galwespen, zijn vaak maar enkele mm groot, de hoornaar is de grootste vertegenwoordiger bij ons en kan tot 3,5 cm groot worden. Niet alle wespen hebben een angel, bij sommige soorten is de angel ook te klein om een pijnlijke steek bij de mens te veroorzaken. Zoals gezegd is deze een omgevormd eilegorgaan en bezitten dus enkel de vrouwtjes een angel.

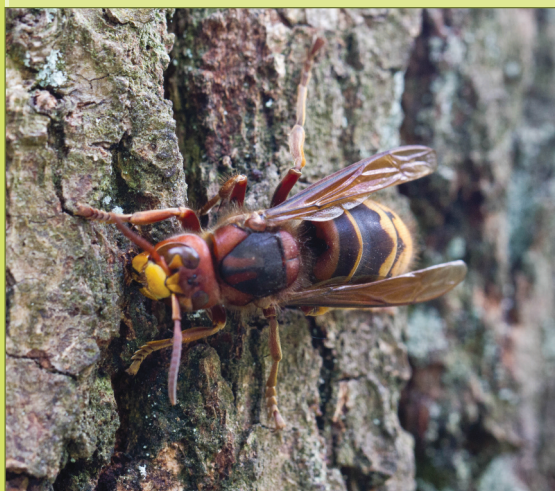

bladwesp_Macrophya punctumalbum

Een goed herkenbare groep zijn de **bladwespen** in tegenstelling tot de andere wespen hebben ze geen wespentaille. Bladwespen zijn vegetariërs, maar ook weer niet allemaal. De legboor van deze lijkt wat op een zaag, de vrouwtjes gebruiken deze om planten te kunnen binnendringen en hun eitjes af te zetten. Bladwespen zijn geen goede vliegers, je ziet ze vaak kruipen over de bladeren.

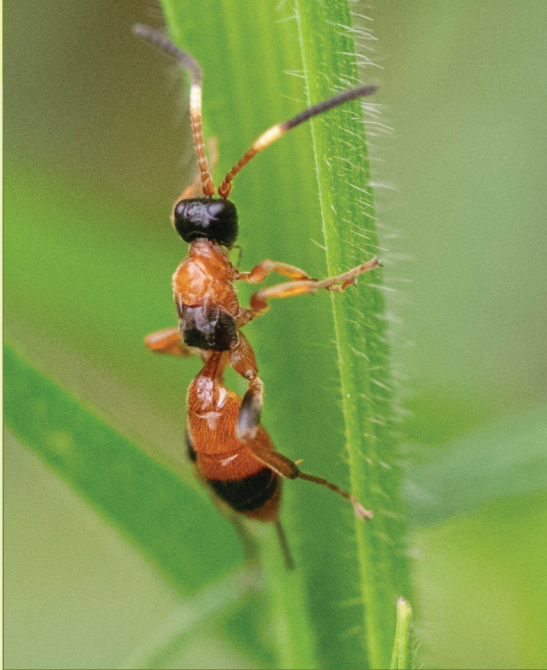
Galwespen zelf krijg je niet zo makkelijk te zien, ook omdat ze zo klein zijn (1 tot 9 mm groot). De gallen die ze veroorzaken vallen wel op. Maar let op gallen worden niet alleen veroorzaakt door galwespen, je hebt ook galmuggen, bladluizen, ... die gallen kunnen vormen. Nadat het vrouwtje eitjes heeft afgezet op een plant, gaat de plant hierop reageren door galvorming. In zo'n gal leeft in de meeste gevallen één larve die zich voedt met het galweefsel. Galwespen kennen vaak een erg ingewikkelde levenscyclus, in een aantal gevallen zelfs zonder de tussenkomst van mannetjes. De eik is één van die bomen die vaak aangetast wordt door allerlei galwespen. Kijk bij een volgende wandeling maar eens

Hoornaar

Rode erwtengalwesp

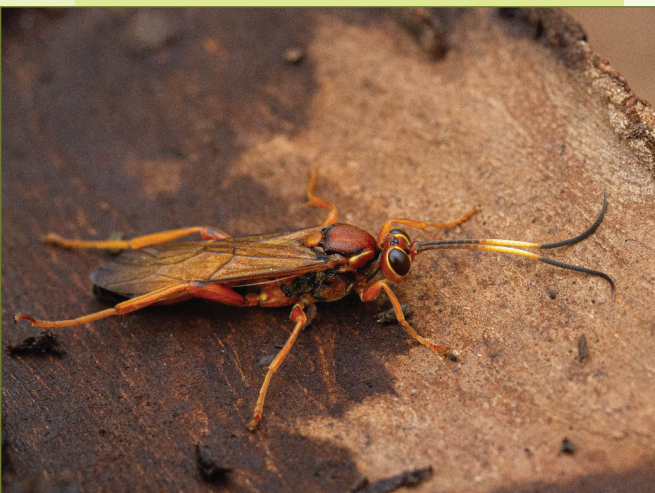

sluipwesp_Aptesis nigrocincta

goed naar de takken en bladeren van een eik. Op wilde rozen kan je de bedeguaargal aantreffen, hij wordt ook wel mosgal genoemd. Deze kan tot 5 cm groot in diameter worden. Deze gal bestaat uit meerdere kamertjes met telkens plek voor één larve.

Deze galwespen kunnen ook te leiden hebben van een aantal parasieten zoals o.a. **sluipwespen**. Sluipwespen beschikken over een taille om u tegen te zeggen. De vrouwtjes hebben vaak een lange legboor, in sommige gevallen is deze zelfs langer dan het lichaam zelf. Met speciale organen kan een sluipwesp haar prooi detecteren. Hierna boort ze met haar legboor een gaatje tot bij een larve en deponeert er een eitje, de geïnfecteerde larve dient dan als voedingsbron. Sluipwespen slagen er ook in

sluipwesp_Aptesis nigrocincta

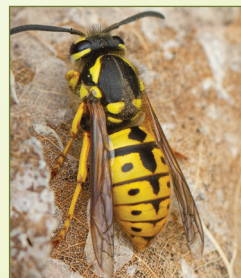
goudwesp_Hedychrum rutilans

om met hun legboor diep in het hout te boren op zoek naar larven van o.a. houtkevers.

Een andere parasitaire groep zijn de **goudwespen**. Het vrouwtje zet eitjes af in de nesten van solitaire bijen of wespen waarbij de larve zich tegoed doet aan de voedselvoorraad en de larven zelf van hun gastheer. De wespen hebben een metaalachtig groen, rood of blauw lichaam dat prachtig glinstert in de zon.

Een familie die ook behoort tot de vliesvleugeligen zijn de **mieren**. Mieren zijn sociale insecten en leven in kolonies die vooral uit werksters (vrouwtjes) bestaan. Mieren zijn meestal vleugelloos, enkel in het najaar zie je zwermen gevleugelde mieren tijdens hun zogenaamde bruidsvlucht. Dit is een mix van mannetjes en vrouwtjes. Na de paring sterven de mannetjes en de vrouwtjes zoeken een nestplaats. Eens ze deze gevonden hebben smijten ze hun vleugels af of bijten ze deze af. Mieren kunnen grote kolonies vormen, de hopen van de bosmier die je in bossen aantreft bestaan vaak uit enkele miljoenen individuen.

Een laatste familie van de wespen die ik wil behandelen zijn de **sociale wespen**, de bekendste vertegenwoordiger is waarschijnlijk de **gewone wesp** of **limonadewesp**. Ze heeft een slechte reputatie omdat ze graag op zoetigheid afkomt en daarom aangename momenten op een terrasje wel eens durft vergallen. Ze maken een nest van plantenvezels of droog hout, dit bouwen ze in verlaten muizenesten, onder de grond, maar ook in spouwmuuren of onder een dak.

zamelen stuifmeel en nectar om hun larven te voeden, ze hebben hiervoor een verzamelapparaat, dit ontbreekt bij de wespen. Er zijn ook grote verschillen in levenswijze, sommige leven solitair (zandbijen), andere in kolonies (hommels) of parasitair (wespbijen).

In het voorjaar verschijnen de eerste **zandbijen**. In open zand of steilrandjes maken ze zelf gebouwde nestjes in de grond. Soms met velen dicht bij elkaar, maar in elk holletje huist maar één vrouwtje. Fantastisch hoe zij telkens weer hun eigen nestje weten terug te vinden.

De **mettselbijen** kent waarschijnlijk iedereen wel, dit zijn de gasten van onze bijenhôtels. Ook deze kan je al in het vroege

limonadewesp of Duitse wesp

Maar let op niet elke zwart-geel gekleurde wesp zal je lastig vallen, de **Franse veldwesp** die er goed op lijkt bijvoorbeeld is totaal onschuldig en komt helemaal niet af op zoetigheid.

Bijen en hommels

Een tweede grote groep binnen de vliesvleugeligen zijn de bijen. Iedereen kent de honingbij, maar dit is in feite geen inheemse soort. Bijen en hommels zijn in regel wat forser gebouwd dan de wespen en zijn vaak in meer of mindere mate behaard. Bijen en hommels ver-

Gehoornde mettselbij

voorjaar waarnemen, de eerste die het nest verlaten zijn de mannetjes. Zij moeten geduldig wachten tot de vrouwtjes de nestplaats verlaten om te kunnen paren. Dit betekent ook dat bij het leggen van de eitjes (vaak meerdere in gescheiden hokjes na elkaar) het geslacht al vastligt. Achteraan in de rij zijn het vrouwtjes en vooraan zitten de mannetjes.

Viltvleckzandbij

Dit was een hele boterham, en weet dat maar een beperkt aantal groepen aan bod zijn gekomen. Maar kijk eens op de website van Natuurpunt, misschien is er wel ergens in de buurt een cursus 'bijen en wespen', en in deze corona-tijd gaan er heel wat hiervan online door, je moet u dan zelfs niet verplaatsen.

In het laatste nummer komt de laatste orde aan bod, deze van de kevers, ook een orde met een zeer groot aantal vertegenwoordigers in ons land.

*Marc Bogaerts
Foto's Brigitte Van Passel*

*wespbij *Nomada spec**

Ik wil toch ook nog even stilstaan bij de **wespbijen**, ook omdat je ze makkelijk kan waarnemen en ze goed op een wesp lijken. Wespbijen zijn nestparasieten, ze leggen hun eitjes o.a. in nesten van de zandbij. Wespbijen zijn geel-zwart (soms ook wat roodachtig) gekleurd en hebben ook de typische wespentaille, maar toch behoren ze tot de bijen.

Ik wil eindigen met de **hommels**. Hommels leven sociaal in kleine kolonies, maar vele malen kleiner dan die van de honingbij. Meestal leven er ergens tussen de 50 en de 400 individuen in één kolonie, vaak in een oud muizennest of ook wel eens in een verlaten nestkastje. Hommels zijn niet agressief en zullen enkel steken als ze zich bedreigd voelen.

weidehommel

